

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης
Ένταξη και Αναπηρία: Εκπαιδευτικές Προσεγγίσεις

Μάθημα 5

Εκπαιδευτική πολιτική και ένταξη

Ελληνική και Ευρωπαϊκή νομοθεσία
Νομικό και θεσμικό πλαίσιο

Διδάσκων: Βασίλης Στρογγυλός

Ο Νόμος 1143/1981

«Περί Ειδικής Αγωγής, Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαιδύσεως. Απασχολήσεως και Κοινωνικής Μερίμνης των Αποκλινόντων εκ του Φυσιολογικού Ατόμων και Άλλων τινών Εκπαιδευτικών διατάξεων»

- Η πρώτη θεσμική προσπάθεια για συστηματοποίηση της εκπαίδευσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες
- Οι μαθητές διαχωρίζονται σε φυσιολογικούς και αποκλίνοντες
- Κατηγοριοποιούνται οι αποκλίνοντες με βάση τη μορφή και το είδος των δυσκολιών τους
- Δημιουργεί ένα ξεχωριστό σύστημα ειδικής αγωγής παράλληλα με το κοινό

Μερικά χρόνια πριν στις Η.Π.Α ο Public Law 94-142 Education for All Handicapped Children Act of 1975, αναφέρονταν ήδη στη δημιουργία ενός μη περιοριστικού περιβάλλοντος εκπαίδευσης (least restrictive environment) και θεσμοθετούσε το Εξατομικευμένο Πρόγραμμα Εκπαίδευσης για κάθε παιδί με ειδικές ανάγκες. Ο νόμος τροποποιήθηκε και ενισχύθηκε το 2004 (Individuals with Disabilities Education Act-IDEA)

Στην Ιταλία ο πρώτος νόμος για την εκπαίδευση των παιδιών με ειδικές ανάγκες ψηφίστηκε το 1971 (118/71) κατοχυρώνοντας το δικαίωμα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης για όλους τους μαθητές. Το 1977 το Ιταλικό Κοινοβούλιο ψήφισε και το δικαίωμα της ένταξης των παιδιών με ειδικές ανάγκες στην τάξη γενικής εκπαίδευσης με αναλογία 1:4 και όπου 1 παιδί με ειδικές ανάγκες ορίστηκε ως 20 ο ανώτερος αριθμός μαθητών ανά τάξη

Στην Αγγλία, την ίδια χρονιά, η Education Act 1981 έδωσε έμφαση στην ενσωμάτωση των παιδιών με ειδικές ανάγκες μετονομάζοντας τις κατηγορίες των ειδικών αναγκών με βάση τις δυσκολίες στη μάθηση (mild learning difficulties, moderate learning difficulties, severe learning difficulties, profound and multiple leaning difficulties).

Ο Νόμος 1566/85

«Δομή και Λειτουργία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης»

- Εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της γενικής εκπαίδευσης
- Εκφράζει για πρώτη φορά τη βούληση της κυβέρνησης για κατάργηση των διαχωριστικών γραμμών μεταξύ των παιδιών
- Υιοθετείτε για πρώτη φορά η αρχή της ένταξης, ενώ η εκπαιδευτική πολιτική του αποκλεισμού συνεχίζεται με τρόπους πιο εξευγενισμένους
- Εγκαταλείπεται η αρχή της ίδρυσης νέων ειδικών σχολείων
- **Εισάγεται ο θεσμός της ειδικής τάξης στο σχολείο γενικής εκπαίδευσης**
- Μεταβιβάζονται στο ΥΠ.Ε.Π.Θ σχεδόν όλες οι αρμοδιότητες και τα θέματα εκπαίδευσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες

Οι νόμοι 1824/1988 και 1771/1988

- Θεσμοθετήθηκε η ενισχυτική διδασκαλία για τους μαθητές δημοτικού και γυμνασίου με μαθησιακές δυσκολίες σε κάποια μαθήματα
- Τροποποιήθηκε το σύστημα εισαγωγής των ατόμων με ειδικές ανάγκες στα Ανώτερα και Ανώτατα Εκπαιδευτικά ιδρύματα

Πληροφοριακά έντυπα

- Δελτίο πληροφοριών ειδικής αγωγής (1994) – ενημερωτικό έντυπο
- Την ίδια περίοδο στην Αγγλία κυκλοφορεί The ‘SEN Code of Practice’ on the identification and assessment of pupils with SEN, (The 1993 Education Act) που αποτελεί ένα εγχειρίδιο ενίσχυσης της συνεργασίας ανάμεσα στους γονείς, τα σχολεία, τους δήμους, τις κοινωνικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες υγείας

ΠΔ 301, ΦΕΚ 208/29.8.1996

Αναλυτικό Πρόγραμμα Ειδικής Αγωγής

- Σκοπός του πλαισίου Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής, όπως ορίζεται με το Π.Δ.301/96 είναι « η υποστήριξη των Ατόμων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες (ΑμΕΕΑ), ώστε να προαχθούν σωματικά, νοητικά, συναισθηματικά, κοινωνικά, ηθικά, και αισθητικά στο βαθμό που οι δυνατότητές τους επιτρέπουν και τελικά να ενταχθούν στο σχολικό και στο κοινωνικό περιβάλλον, μέσα σε κλίμα ισοτιμίας, ελευθερίας, ασφάλειας και σεβασμού της προσωπικότητάς τους»

Το μοντέλο που χρησιμοποιήθηκε για την κατάρτιση του πλαισίου Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής αφορά:

- Το σκοπό και τις επιμέρους επιδιώξεις
- Τις επιμέρους περιοχές γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων, εμπειριών κ.λπ. που πρέπει ο εκπαιδευτικός να διδάξει και τα παιδιά να κατακτήσουν ή να αναπτύξουν
- Τις γενικές ενότητες κατά περιοχές
- Τις ενότητες κατά γενικές ενότητες
- Τους διδακτικούς στόχους
- Τις δραστηριότητες

Σύμφωνα με το Χρηστάκη (2002) η διαφορά που παρατηρείται μεταξύ των παιδιών με και χωρίς δυσκολίες σε ότι αφορά το σκοπό του ΑΠ επισημαίνεται ιδιαίτερα στα ακόλουθα:

α) Στο βαθμό επίτευξής του

β) Στον τρόπο και τις στρατηγικές που χρησιμοποιούνται για την επίτευξή του

Ο Νόμος 2817/2000

«Εκπαίδευση των Ατόμων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες και Άλλες Διατάξεις»

- Δίνεται έμφαση στην αρχή της ένταξης και περιορίζονται τα ειδικά σχολεία μόνο για τα παιδιά με σοβαρές δυσκολίες
- Επαναδιατυπώνεται η ορολογία της ειδικής αγωγής, με έμφαση στις κοινές εκπαιδευτικές ανάγκες των ατόμων με δυσκολίες μάθησης και όχι στις αιτίες των προβλημάτων τους
- Προβλέπονται μέτρα για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες της προσχολικής ηλικίας και για αυτά που έχουν ολοκληρώσει το σχολείο
- Θεσμοθετείται η κατάρτιση εξατομικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για κάθε παιδί με ειδικές ανάγκες
- Θεσμοθετείται η λειτουργία των διεπιστημονικών κέντρων αξιολόγησης και υποστήριξης « Κέντρα Διάγνωσης Αξιολόγησης και Υποστήριξης (ΚΔΑΥ)»
- Καθιερώνεται ο θεσμός των «περιοδευόντων εκπαιδευτικών»
- Δημιουργούνται νέες ειδικότητες προσωπικού ειδικής αγωγής π.χ. Μουσικοθεραπευτές, διερμηνείς νοηματικής γλώσσας
- Δίνεται έμφαση στην παροχή μέσων διδασκαλίας σύγχρονης τεχνολογίας π.χ μηχανές Braille, προγράμματα ηχογράφησης βιβλίων για τυφλούς, λεξικά νοηματικής γλώσσας
- Αναγνωρίζεται η νοηματική ως επίσημη γλώσσα των κωφών
- Ιδρύεται τμήμα ειδικής αγωγής στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Στις Η.Π.Α. το 2001 ψηφίζεται ο νόμος “No Child Left Behind Act” με στόχο την αξιολόγηση της παρεχόμενης εκπαίδευσης από κάθε σχολείο. Τα σχολεία με χαμηλά ποσοστά επιτυχία τίθενται σε περιοριστικά μέτρα για 2 χρόνια με στόχο την βελτίωσή τους.

Νόμος 3699/2008

«Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση για τη διασφάλιση ίσων ευκαιριών σε άτομα με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες»

- Εισάγει την υποχρεωτικότητα στην ειδική αγωγή
- Ο όρος «ειδική αγωγή» αντικαθίσταται από τον όρο «ειδική αγωγή και εκπαίδευση»
- Εκφράζει πολιτική βούληση για κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία (δυστυχώς η ενσωμάτωση παραμένει μόνο σε επίπεδο διακηρύξεων)
- Εισάγει τον διεθνή ορισμό της αναπηρίας
- Προσδιορίζει τη γενική εθνική πολιτική για την ΕΑΕ που είναι η συνεκπαίδευση αλλά μόνο για τους μαθητές με οριακές ειδικές ανάγκες
- Αναγνωρίζει και τους μαθητές με ιδιαίτερες νοητικές ικανότητες και ταλέντα ως άτομα με ειδικές ανάγκες
- Μετονομάζει τα ΚΔΑΥ σε ΚΕΔΔΥ και επεκτείνει τις αρμοδιότητές τους
- Θεσμοθετείται η αρχή της διεπιστημονικότητας στη διαφορική διάγνωση
- Καθορίζει με ακρίβεια τη διαδικασία διάγνωσης των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών
- Εισάγει το θεσμό της ειδικής διαγνωστικής επιτροπής αξιολόγησης (ΕΔΕΑ)
- Εισάγει το θεσμό της πρώιμης παρέμβασης (δυστυχώς με πολλά λάθη και ελλείψεις)
- Εισάγει την αντιστοίχιση και την ισοτιμία όλων των μονάδων ειδικής αγωγής με αυτές της γενικής εκπαίδευσης
- Εισάγει την ισοτιμία των διπλωμάτων ειδικής αγωγής με αυτά της γενικής εκπαίδευσης
- Παρατείνει το όριο ηλικίας φοίτησης και μετά το 22^ο έτος
- Εισάγει τη δημιουργία προγραμμάτων δια βίου μάθησης για τα άτομα με ειδικές ανάγκες
- κ.λπ.

Παράλληλη στήριξη

- Ο θεσμός της παράλληλης στήριξης
- Ο μαθητής υποστηρίζεται από ειδικό παιδαγωγό μέσα στη γενική τάξη
- Επιστήμονες διαφορετικών ειδικοτήτων πχ. Ψυχολόγοι, λογοπεδικοί, υποστηρίζουν τους μαθητές μέσα στην τάξη ή δουλεύουν συμβουλευτικά προς τον/την εκπαιδευτικό.

Το μέλλον των ειδικών νηπιαγωγείων/σχολείων. Ένας θεσμός υπό κρίση

Ποιος ο ρόλος των ειδικών νηπιαγωγείων/ δημοτικών σχολείων στην εποχή της ένταξης;

- Εξωτερικά κέντρα συμβουλευτικής/ παροχής γνώσεων
- Να δουλεύουν συνεργατικά με το σχολείο γενικής εκπαίδευσης
- Να εκπαιδεύουν τα παιδιά με πολλαπλές ειδικές ανάγκες
- Σε συνεργασία με τις υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας και τις Κοινωνικές Υπηρεσίες να προσφέρουν βοήθεια στην κοινότητα